

UNIwersYTET
MEDYCZNY
W ŁODZI

Cukrzyca w wieku rozwojowym

Agnieszka Szadkowska, Iwona Pietrzak

Klinika Pediatrii, Onkologii, Hematologii i Diabetologii
Uniwersytet Medyczny w Łodzi

Definicja

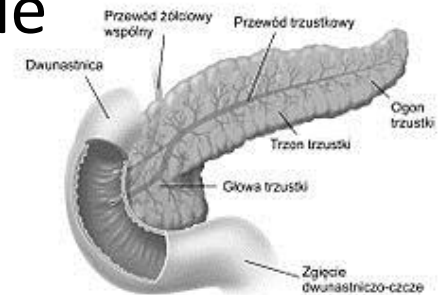
Cukrzyca

jest chorobą metaboliczną o złożonej etiologii charakteryzującą się **przewlekłą hiperglikemią** spowodowaną zaburzeniem sekrecji insuliny i/lub zaburzeniem jej działania

-
- Wszystkie komórki ludzkiego organizmu potrzebują do życia **energii**.
  - Energia ta jest w zasadniczym stopniu uzyskiwana z procesów spalania cukrów, głównie glukozy, wewnątrz naszych komórek.
  - Aby glukoza mogła znaleźć się we wnętrzu komórek potrzebna jest **insulina**.

Insulina

- jest hormonem wydzielanym przez komórki beta wysp Langerhansa trzustki,
- odgrywa zasadniczą rolę w metabolizmie węglowodanów oraz także białek i tłuszczów,
- poprzez wpływ na komórki wątroby, mięśni, tkanki tłuszczowej umożliwia transport glukozy do wnętrza komórek,
- poprzez działanie mitogenne ma znaczenie w procesach wzrostu, różnicowania i proliferacji komórek.

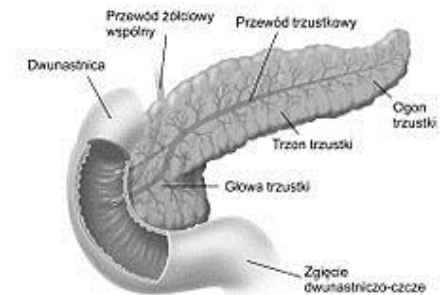

Insulina

- U osoby zdrowej regulacja poziomu glukozy we krwi odbywa się „automatycznie”.
- Stężenie glukozy jest stale utrzymywane w bezpiecznych dla organizmu granicach (70 -140 mg/dl).
- Jeśli poziom glukozy obniża się, jednocześnie dochodzi do zmniejszenia wydzielania insuliny i zwiększenia stężenia hormonów produkowanych w nadnerczach (m.in. adrenaliny i kortyzolu), które mają za zadanie podnieść stężenie glukozy.

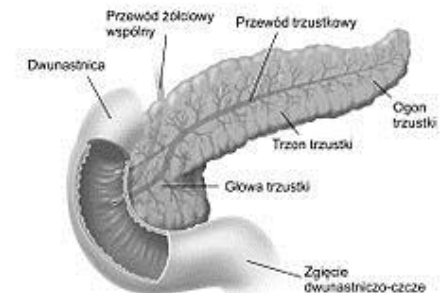
Insulina

- Natomiast, gdy poziom glukozy we krwi się podnosi (np. po posiłku), dochodzi do zwiększonej sekrecji insuliny, która „wprowadza” glukozę do wnętrza komórek, gdzie ulega ona procesom metabolicznym i dostarcza komórkom energii niezbędnej do życia.

Cukrzyca

- W przypadku braku insuliny lub jej nieprawidłowego działania dochodzi do zablokowania transportu glukozy z krwi do komórek organizmu.
- Powoduje to wzrost stężenia glukozy w krwi.
- Brakuje glukozy w komórkach.
- Prowadzi to do deficytu energetycznego organizmu.
- Nadmiar glukozy we krwi jest usuwany z moczem.

Objawy kliniczne wskazujące na możliwość występowania cukrzycy

- Poliuria - wielomocz
- Polidypsja – wzmożone pragnienie
- Utrata masy ciała
- Osłabienie
- Zaburzenia łaknienia
- Pojawienie się zmian ropnych na skórze oraz stanów zapalnych narządów moczowo-płciowych

Zasady rozpoznawania zaburzeń gospodarki węglowodanowej

	Prawidłowa glikemia	Nieprawidłowa glikemia na czczo	Nietolerancja glukozy	Cukrzyca
Stężenia glukozy w osoczu na czczo (mg/dl)	< 100	≥ 100 do < 126		≥ 126 *
Stężenia glukozy w osoczu w 2 h OGTT (mg/dl)	< 140		≥ 140 do < 200	≥ 200
Stężenia glukozy w osoczu w przygodnym badaniu (mg/dl)				≥ 200 + objawy

* wymagane jest 2-krotne potwierdzenie zaburzeń

Klasyfikacja etiologiczna cukrzycy

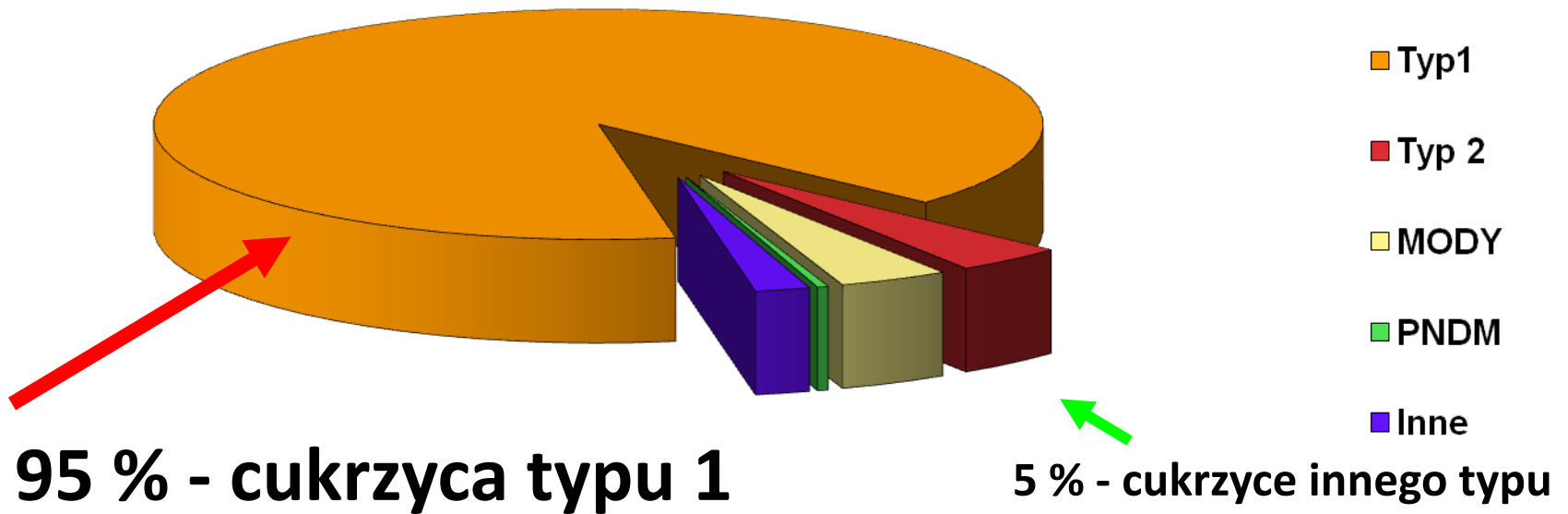
(Zakres działania diabetologów – pediatrów)

Cukrzyca typu 1	
Cukrzyca typu 2	
Inne określone typy cukrzycy	<ul style="list-style-type: none"> • Cukrzyce monogenowe: np. PNDM, MODY • Cukrzyce w przebiegu zespołów uwarunkowanych genetycznie: np. Wolframa, Alstroma • Cukrzyce wtórne do innych chorób: np. mukowiscydoza, cukrzyca polekowa
Cukrzyca ciężarnych	

Cele leczenie cukrzycy u dzieci

- Zapewnienie prawidłowego rozwoju fizycznego i psychicznego pacjentów
- Zapobieganie ostrym powikłaniom cukrzycy
- Profilaktyka rozwoju przewlekłych powikłań cukrzycy
- Wczesne wykrywanie chorób współistniejących
- Zapewnienie pacjentom jakości życia jak najbardziej zbliżonej do sposobu życia osób zdrowych

Cukrzyca w wieku rozwojowym w Polsce 2010

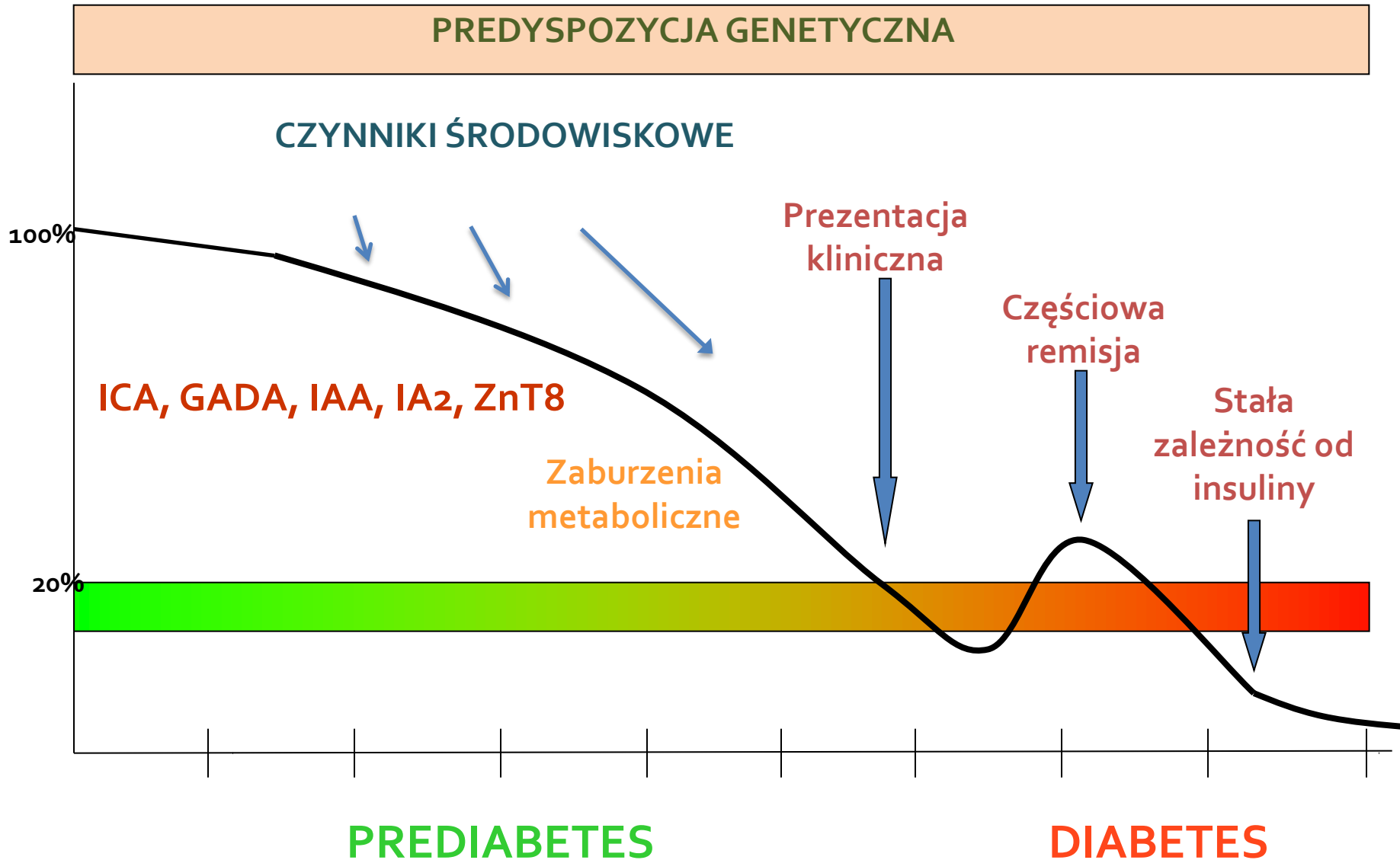

Klasyfikacja cukrzycy

TYP 1 - Zniszczenie komórek beta, zwykle prowadzące do bezwzględnego niedoboru insuliny

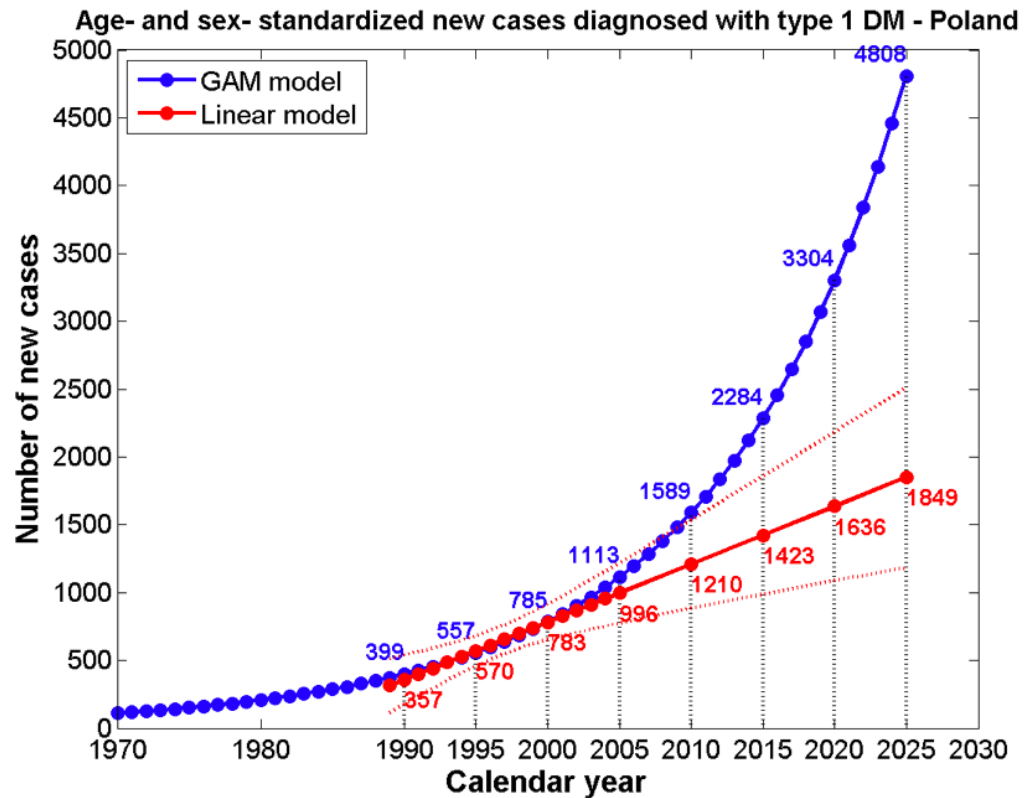
Podłożem choroby jest proces autoimmunologiczny prowadzący do zniszczenia komórek produkujących insulinę.

Przebieg kliniczny cukrzycy typu 1

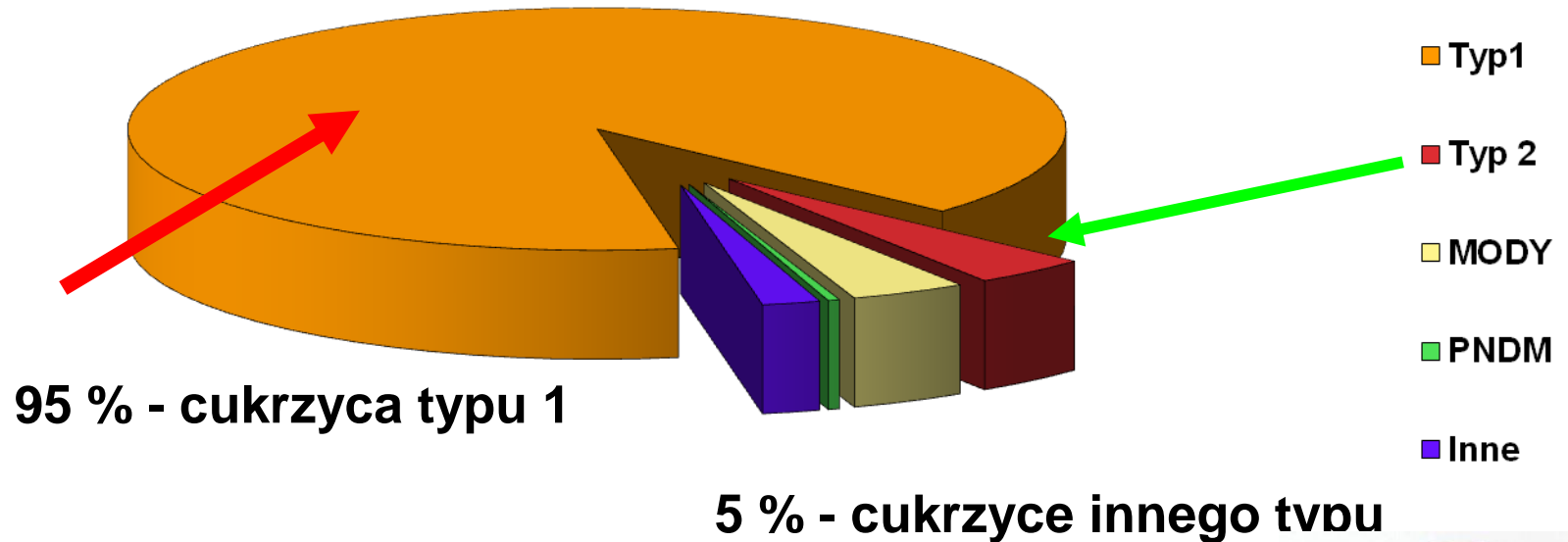

Cukrzyca typu 1 w populacji pediatrycznej – epidemiologia

W Polsce ciągu ostatnich 25 lat **4 – krotnie** wzrosła zachorowalność na cukrzycę typu 1 w populacji wieku rozwojowego

Cukrzyca w wieku rozwojowym w Polsce

- Coraz częstsze występowanie cukrzycy typu 2 u dzieci i młodzieży
- Spowodowane wzrastającą częstością występowania nadwagi i otyłości oraz zmniejszającą się aktywnością fizyczną

no problem!

Klasyfikacja cukrzycy

TYP 2 –

od przewagi insulinooporności ze względnym niedoborem insuliny do przewagi defektu wydzielania z insulinoopornością lub bez

Grupy ryzyka wystąpienia cukrzycy typu 2

- Nadwaga BMI ≥ 30 pc dla płci i wieku
- Cukrzyca w rodzinie (rodzice, rodzeństwo, dziadkowie)
- Mała aktywność fizyczna
- Osoby z nadciśnieniem tętniczym
- Osoby z hiperlipidemią
- Grupa środowiskowa, etniczna częściej narażona na cukrzycę

Badania przesiewowe w kierunku cukrzycy typu 2 u dzieci i młodzieży należy przeprowadzać, jeżeli występują następujące czynniki:

Główny czynnik: **Otyłość /nadwaga** zdefiniowana jako

BMI >85 percentyla dla płci i wieku

Masa ciała w stosunku do wysokości >85 percentyla

Masa ciała >120% idealnej masy ciała dla wysokości

Plus dwa z następujących czynników ryzyka:

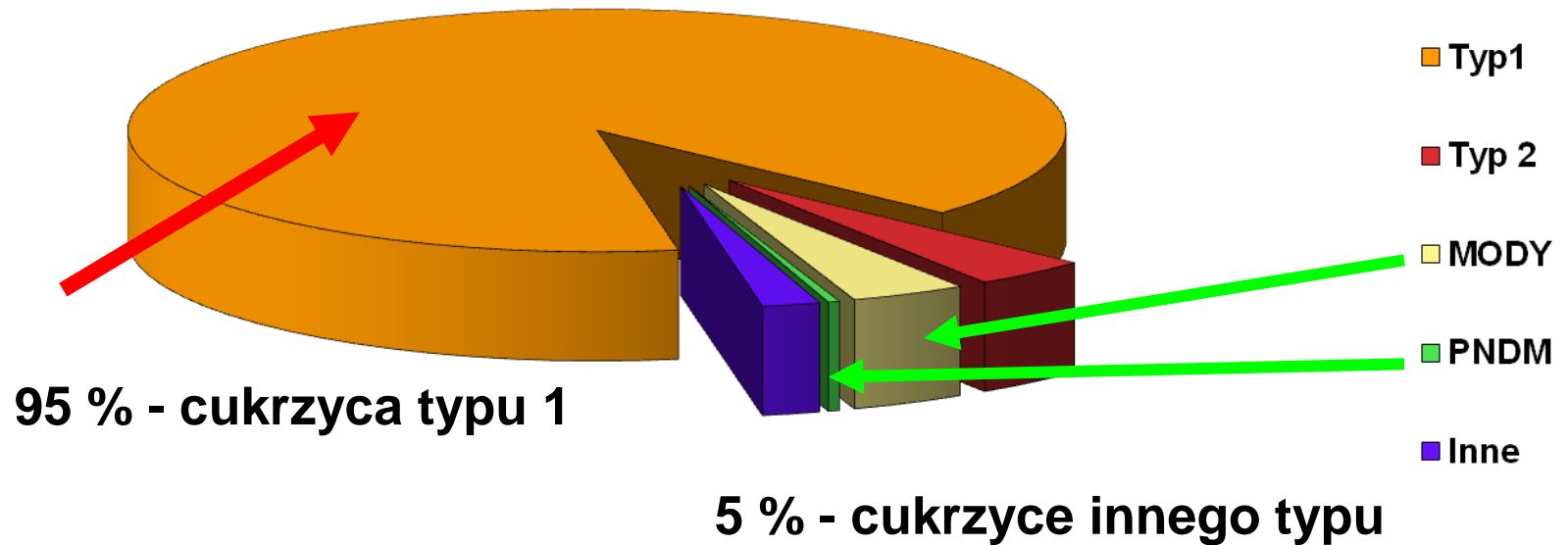
Wywiad rodzinny występowania cukrzycy typu 2 u krewnych pierwszego lub drugiego stopnia

Rasa (Indianie amerykańscy, Afro-Amerykanie, Latynosi, mieszkańcy wysp Azji i Pacyfiku)

Objawy insulinoporności (acanthosis nigricans, **nadciśnienie tętnicze, dyslipidemia**, zespół policystycznych jajników)

Cukrzyca w wieku rozwojowym w Polsce

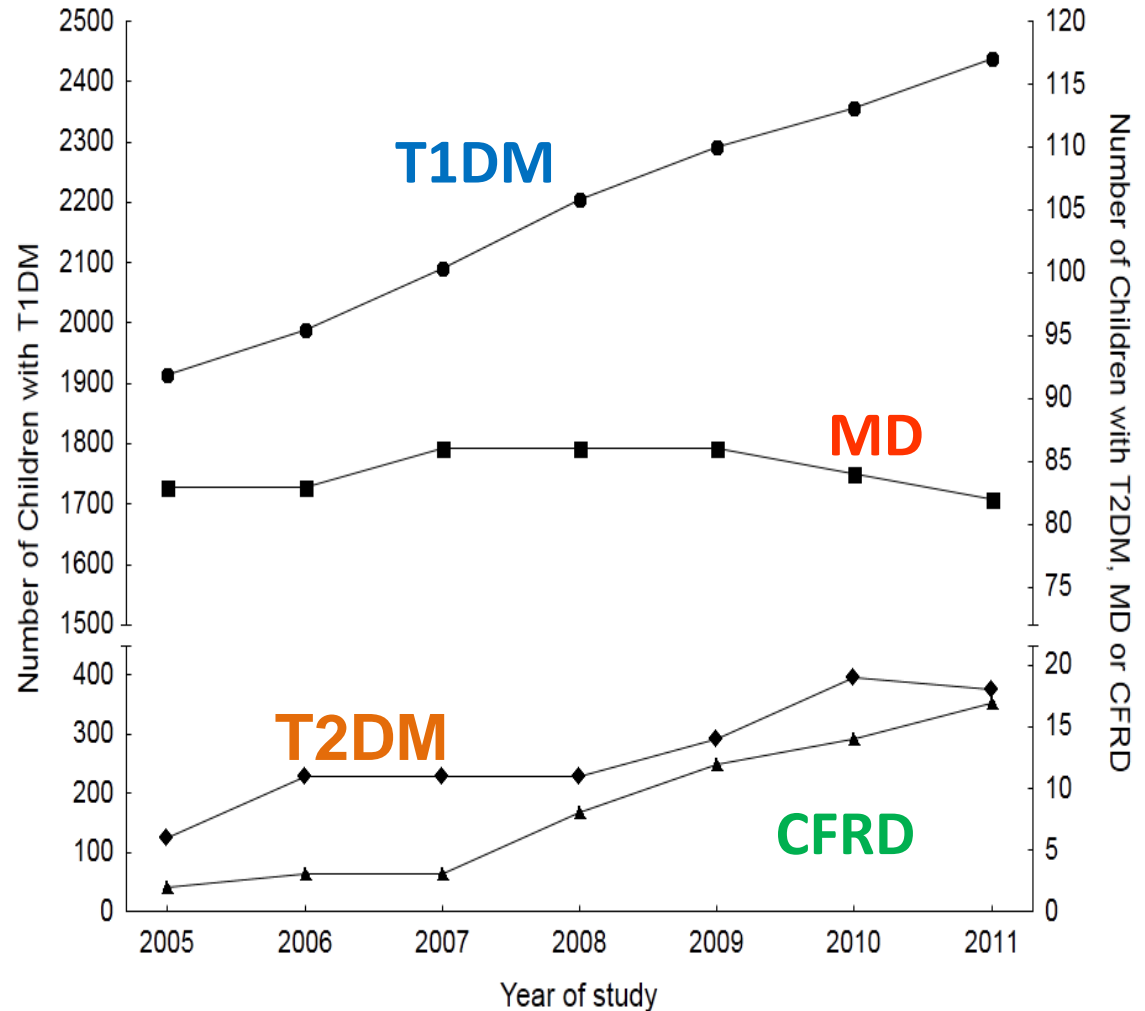
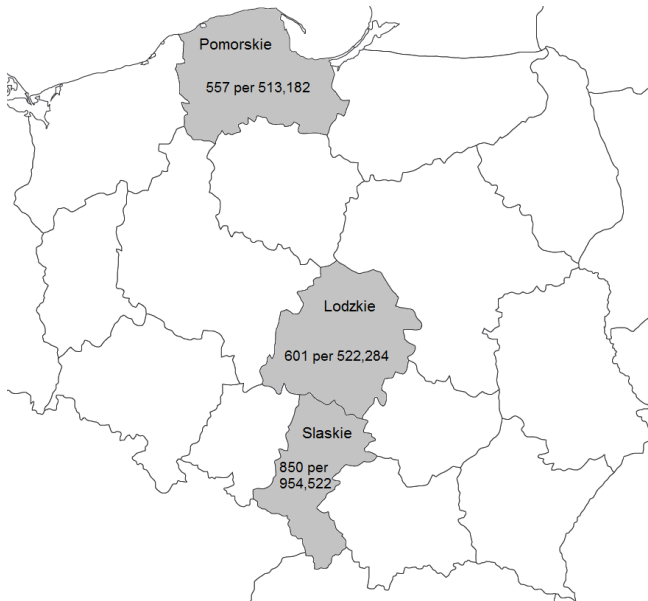

**Postępy w genetyce, immunologii pozwalają
na coraz lepsze poznanie patogenezy
niektórych typów cukrzycy.**

Definicja

- Cukrzyca monogenowa jest wynikiem dziedziczenia jednej lub wielu mutacji w obrębie jednego genu.
- Może być dziedziczona dominująco, recesywnie lub być wynikiem nowo powstałej mutacji powodującej wystąpienie przypadku sporadycznego.

Epidemiologia cukrzycy w populacji pediatrycznej

Leczenie dzieci chorych na cukrzycę

Leczenie cukrzycy u dzieci

Cukrzyca typu 1	<ul style="list-style-type: none"> • Intensywna insulinoterapia: • CSII, MDI
Cukrzyca typu 2	<ul style="list-style-type: none"> • Metformina
Inne określone typy cukrzycy	<ul style="list-style-type: none"> • Cukrzyce monogenowe: PNDM, MODY – pochodne sulfonilomocznika (off label), insulina • Cukrzyce w przebiegu zespołów uwarunkowanych genetycznie:<ul style="list-style-type: none"> – metformina, insulina • Cukrzyce wtórne do innych chorób: np. mukowiscydoza, cukrzyca polekowa – insulina
Cukrzyca ciężarnych	<ul style="list-style-type: none"> • Insulina

Historia diabetologii

ERA PRZED INSULINĄ

Choroba śmiertelna

Jedynie dostępne leczenie
to dieta głodowa

1921

2011

22 stycznia 1922

Historia diabetologii

ERA PRZED INSULINĄ

Choroba śmiertelna

Jedyne dostępne leczenie
to dieta głodowa

ERA PO ODKRYCIU INSULINY

chorobą przewlekłą w której
głównym problemem są jej
powikłania, przyczyniające się
do znacznego pogorszenia stanu
zdrowia, występowania kalectwa
i przedwczesnej śmierci osób
chorych.

11.01.1922

2011

Historia diabetologii

ERA PRZED
INSULINĄ

ERA PO ODKRYCIU INSULINY

Insulina krystaliczna

Insulina protaminiowa

Insulina NPH

Insulina
monokomponentna

1921

1930

1950

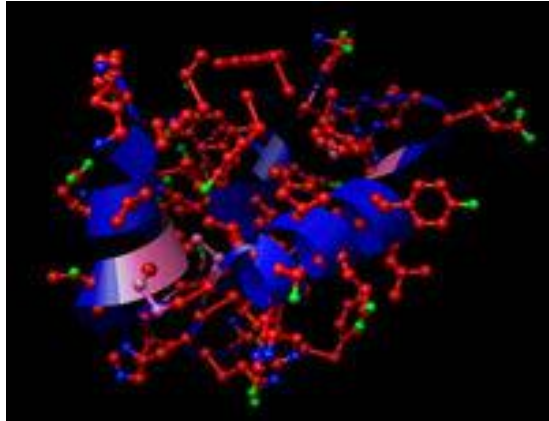
1970

1990

2011

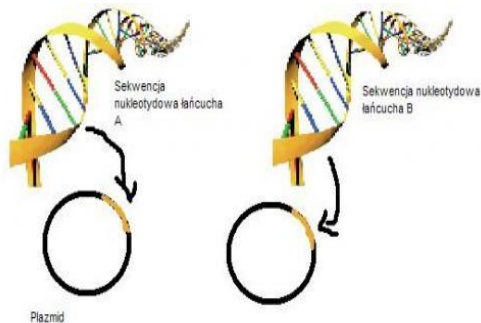
PIERWSZA BIOSYNTETYCZNA INSULINA

ROK 1982

Ustalenie sekwencji aminokwasowej
Frederick Sanger Nagroda Nobla 1958

Ustalenie budowy przestrzennej
Dorothy Crowfoot Hodgkin 1969

Proc. Nati. Acad. Sci. USA, **1978**, 75, 5765-5769,
Chemical synthesis of genes for human
insulin

ROBERTO CREA*, [ADAM KRASZEWSKI](#), TADAAKI
HIROSE, AND KEIICHI ITAKURA

Division of Biology, City of Hope National Medical
Center, Duarte, California

Historia diabetologii

ERA PRZED
INSULINĄ

Insulina krystaliczna

1921

Insulina protaminiowa

1930

Insulina NPH

1950

Insulina
monokomponentna

1970

Insulina ludzka

1990

Analogi Insuliny szybko działające

Analogi Insuliny długo działające

2011

Sprzęt do podawania insuliny

ERA PRZED
INSULINĄ

ERA PO ODKRYCIU INSULINY

Strzykawki metalowo - szklane

Strzykawki plastikowe

Peny

Pompy
insulinowe

1921

1930

1950

1970

1990

2011

Metody insulinoterapii

- Intensywna funkcjonalna insulinoterapia (zmienne dawki insuliny dostosowane do trybu życia pacjenta):
  - wielokrotne wstrzyknięcia insuliny na dobę (*multiple daily injections, MDI*)

- ciągły podskórny wlew insuliny (*continuous subcutaneous insulin infusion, CSII*) – „terapia pompowa”

Historia samokontroli

ERA PRZED INSULINĄ

Koniec XIX w.
Oznaczenie
steżenia
glukozy
we krwi –
72 godziny

ERA PO ODKRYCIU INSULINY

Oznaczenie
steżenia
glukozy
we krwi –
4 godziny

Glukometry – oznaczenie glikemii
2 min   1 min   5 s

CGM

Testy do oznaczania glikozurii i ketonurii
- tabletki, proszek   - paskowe

1921

1930

1950

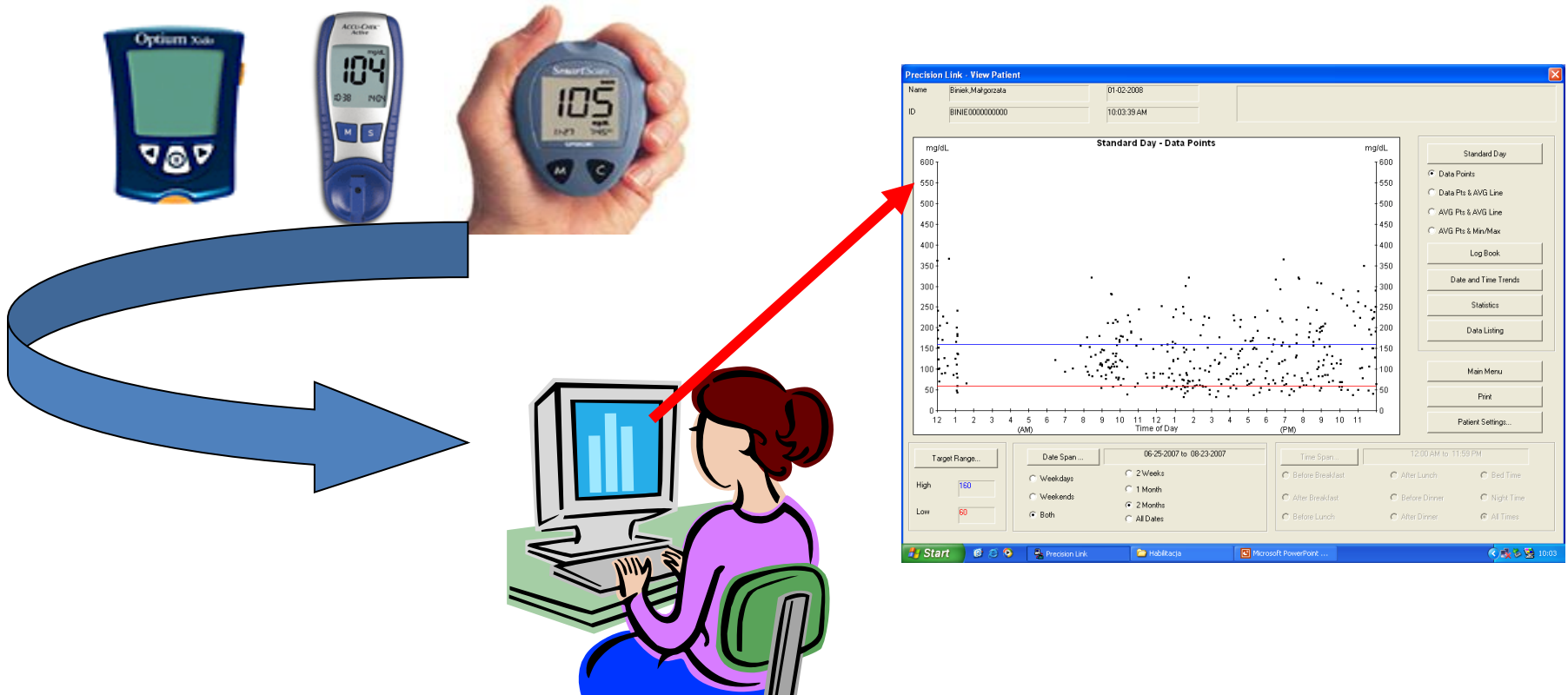
1970

1990

2011

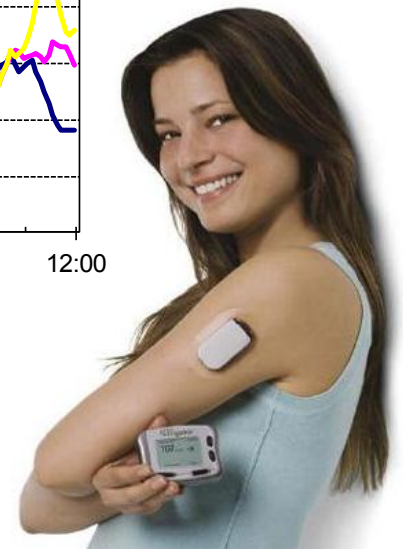
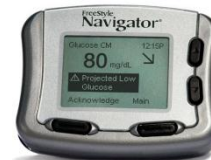
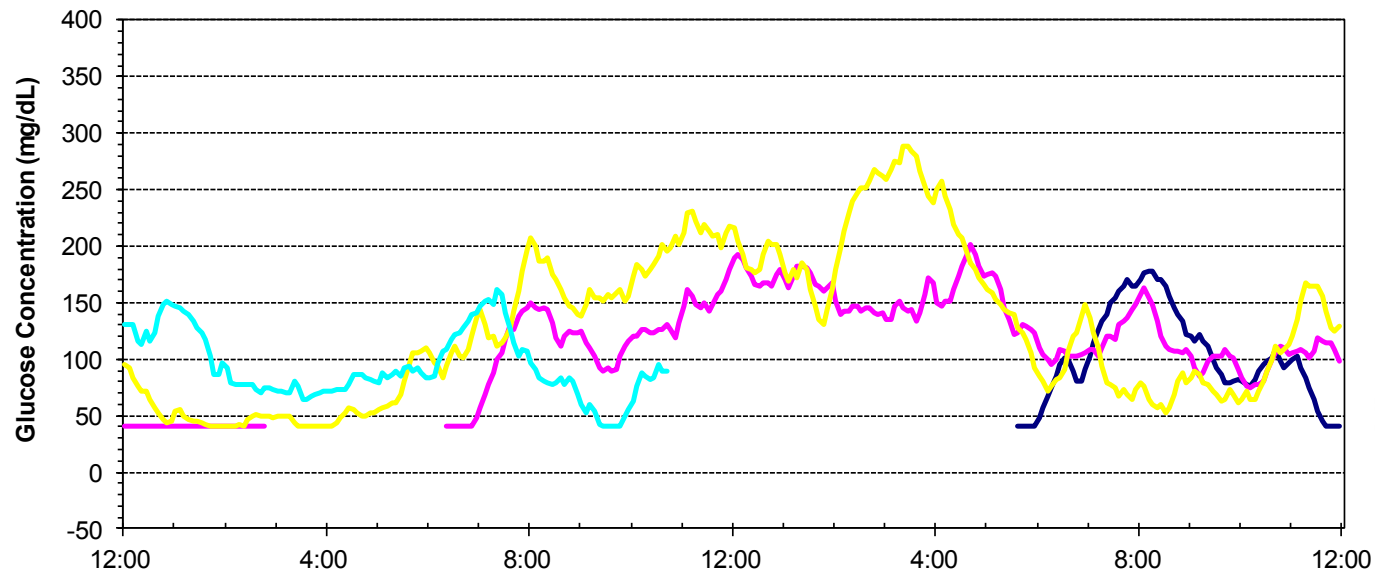
Kontrola poziomów glikemii przy użyciu glukometrów

Pomiary glikemii 4 – 12 razy dziennie

Ciągłe monitorowanie glikemii

Umożliwia wyznaczenie dobowego profilu glikemii na podstawie oznaczeń stężeń glukozy w płynie śródtkankowym - 288 pomiarów na dobę.

Edukacja

*„CHORZY NA CUKRZYCĘ, KTÓRZY WIEDZĄ WIĘCEJ, ŻYJĄ DŁUŻEJ”
PROF. M. JOSLIN 1920 r.*

Zakres szkolenia

- Zasady samokontroli cukrzycy
  - Zasady dawkowania insuliny
  - Zapobieganie ostrym powikłaniom
  - Postępowanie w ostrych powikłaniach
  - Postępowanie w chorobach infekcyjnych
-
- Wstępna – ok. 20 godzin
  - Kontynuowana

Przebieg kliniczny cukrzycy typu 1

**Prezentacja
kliniczna
cukrzycy**

Procesy patogenetyczne związane z przewlekłą hiperglikemią prowadzące do wystąpienia przewlekłych powikłań

ostre powikłania cukrzycy

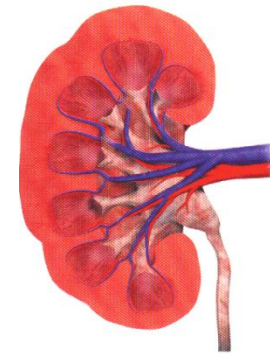
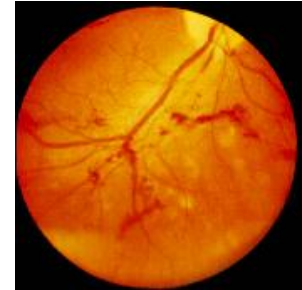
Ostre powikłania cukrzycy

- Kwasica ketonowa
- Niedocukrzenie - hipoglikemia

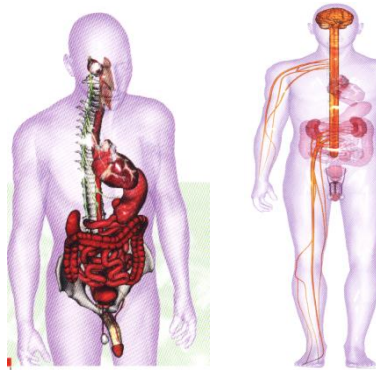
Przewlekłe powikłania cukrzycy

Mikronaczyniowe:

- retinopatia → najczęstsze powikłanie
najczęstsza przyczyna ślepoty u osób dorosłych
- nefropatia → najczęstsza przyczyna
niewydolności nerek u osób dorosłych

Neuropatia:

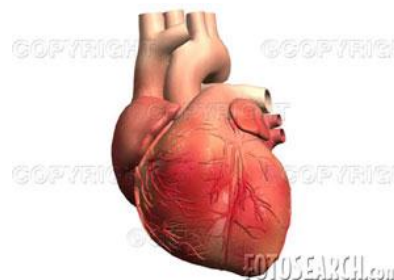
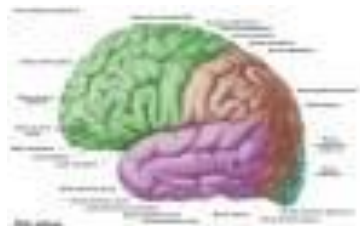

Przewlekłe powikłania cukrzycy

Makronaczyniowe:

- Choroba niedokrwienna serca
- Udar mózgu
- Miażdżycza tętnic obwodowych (stopa cukrzycowa)

-
- Przewlekłe powikłania cukrzycy są przyczyną obniżenia jakości życia chorych na cukrzycę i skrócenia czasu ich życia.
  - Wystąpienia cukrzycy u chorych inicjuje procesy patogenetyczne mogące doprowadzić do jawnych klinicznie postaci przewlekłych powikłań choroby.

Czynniki ryzyka rozwoju przewlekłych powikłań cukrzycy

- Zła kontrola metaboliczna
- Dłuższy czas trwania cukrzycy
- Okres pokwitania
- Podwyższone wartości ciśnienia tętniczego
- Zaburzenia lipidowe
- Nadwaga, otyłość
- Mała aktywność fizyczna, siedzący tryb życia
- Palenie papierosów

Kryteria wyrównania gospodarki węglowodanowej

- Glikemia na czczo i przed posiłkami:
  - 70-110 mg/dl (3,9 – 6,1 mmol/l)
- Glikemia po posiłku:
  - Do 140 mg/dl (7,5 mmol/l)
  - Młodsze dzieci do 160 mg/dl (8,9 mmol/l)

Zalecenia dotyczące opieki diabetologicznej dla dzieci i młodzieży chorych na cukrzycę

Edukacja terapeutyczna chorego i jego opiekunów	Przy rozpoznaniu i w trakcie trwania choroby; zależnie od oceny
Edukacja zasad żywieniowych chorego i jego opiekunów	Przy rozpoznaniu i w trakcie trwania choroby; zależnie od oceny
Opieka psychologiczna chorego i jego opiekunów	Przy rozpoznaniu i w trakcie trwania choroby; zależnie od oceny
HbA _{1c}	4 razy w roku ¹
Cholesterol całkowity, HDL, LDL, triglicerydy w surowicy krwi	Raz w roku, częściej w przypadku obecności dyslipidemii ²
Kreatynina w surowicy krwi	Raz w roku ³
Albuminuria	Raz w roku ³
Badanie ogólne moczu (osad, białkomocz)	Raz w roku
Ciśnienie tętnicze	W czasie każdej wizyty ⁴
Badanie okulistyczne	Raz w roku ³
Monitorowanie masy ciała i wzrostu — według siatek centylowych właściwych dla wieku i płci	W czasie każdej wizyty
Monitorowanie dojrzewania według skali Tannera; miesiączkowania u dziewczynek	W czasie każdej wizyty
Badanie w kierunku celiakii	Raz w roku do 10. rż. dziecka, potem co 1–2 lata, zależnie od decyzji lekarza
Badanie oceny czynności tarczycy/diagnostyka schorzeń	Raz 1–2 lata, zależnie od decyzji lekarza
Konsultacje specjalistyczne	Zgodnie ze wskazaniami ogólnopediatrycznymi
Przeciwciała GAD65, IA2, ICA, IAA, Zn8	Przy rozpoznaniu, ≥ 3 przeciwciała ⁵

Tabela 22.1.

Wartości docelowe parametrów dla redukcji ryzyka powikłań naczyniowych u dzieci chorych na cukrzycę

- Odsetek HbA1c $\leq 6,5\%$, przy stabilnej glikemii i zminimalizowaniu epizodów hipoglikemii.
- Stężenie frakcji cholesterolu LDL < 100 mg/dl ($< 2,6$ mmol/l), HDL > 40 mg/dl (1,1 mmol/l), TG < 150 mg/dl (1,7mmol/l).
- Wartość ciśnienia tętniczego $< 90.$ centyla, odpowiednio do wieku i płci oraz wzrostu.
- BMI w granicach normy dla wieku i płci

Zalecenia ogólne

- w przypadku każdego nowego zachorowania na cukrzycę dziecko należy hospitalizować na **specjalistycznym oddziale diabetologii dziecięcej**, a następnie powinno ono wyłącznie pozostawać pod regularną, **specjalistyczną opieką** w **poradniach diabetologicznych dla dzieci i młodzieży**.
- konieczne jest zapewnienie 24-godzinnego dostępu do informacji diabetologicznej dla chorych i ich opiekunów

---

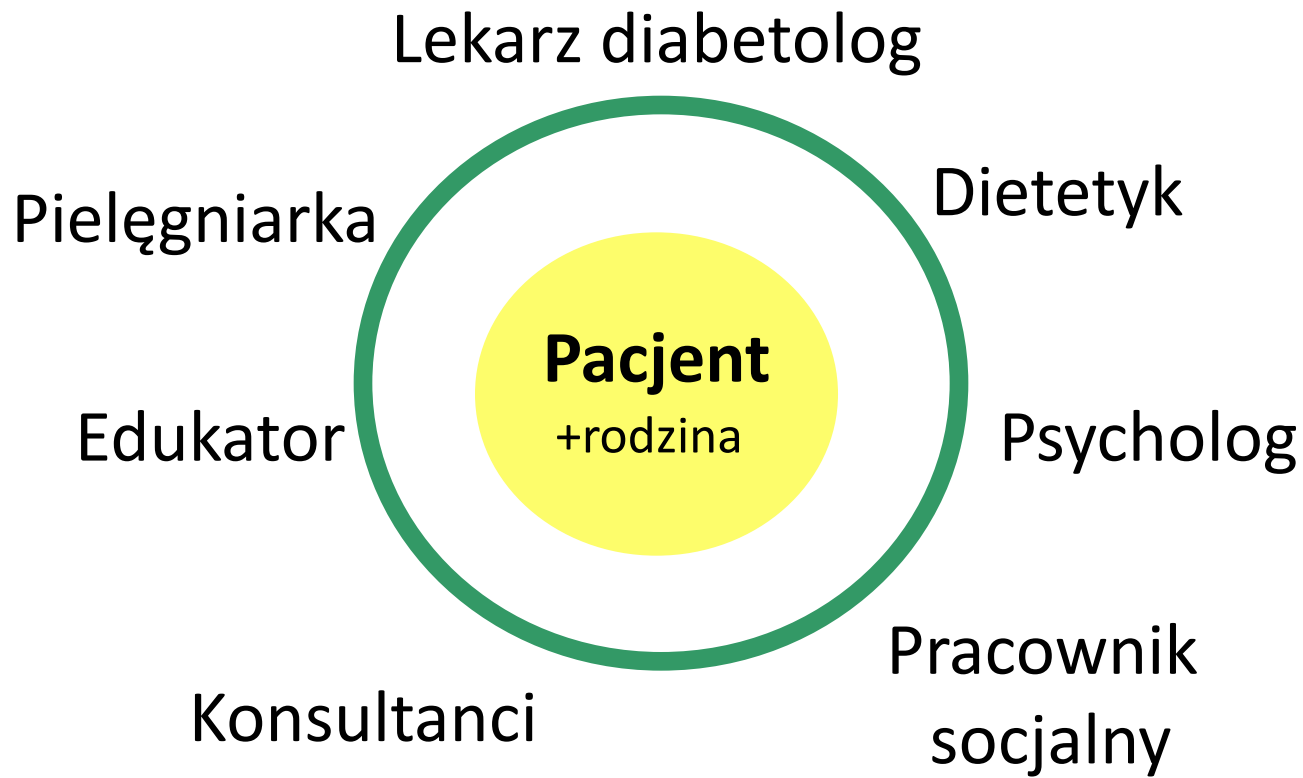
Organizacja opieki Leczenie szpitalne oraz ambulatoryjne

Personel:

- Lekarze: specjalista pediatra diabetolog,
- Pielęgniarki – edukatorki
- Dietetyk
- Psycholog
- Pracownik socjalny

Zespół terapeutyczny

Leczenie dzieci chorych na cukrzycę

Edukacja

*„CHORZY NA CUKRZYCĘ, KTÓRZY WIEDZĄ WIĘCEJ, ŻYJĄ DŁUŻEJ”
PROF. M. JOSLIN 1920 r.*

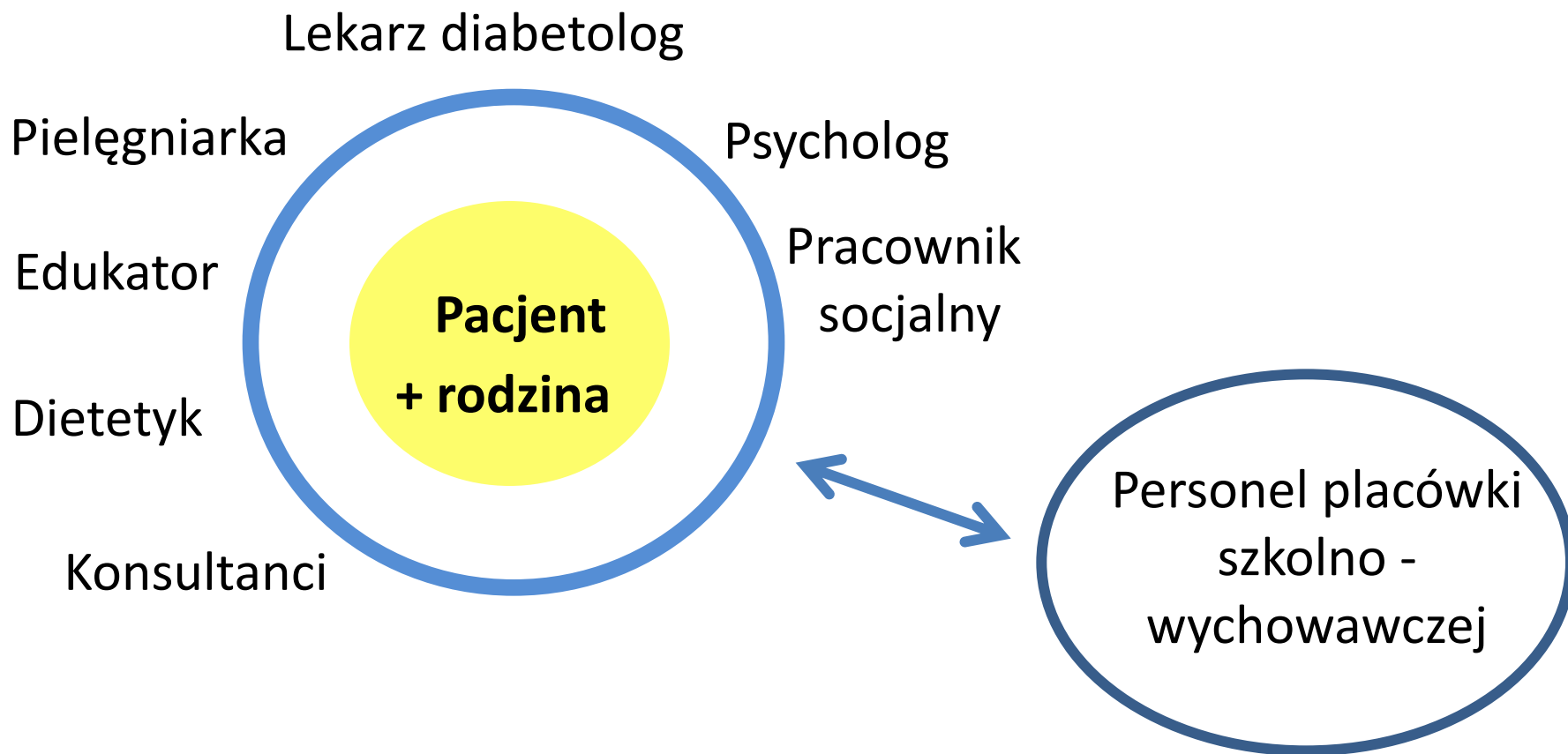
Zakres szkolenia

- Zasady samokontroli cukrzycy
  - Zasady dawkowania insuliny
  - Zapobieganie ostrym powikłaniom
  - Postępowanie w ostrych powikłaniach
  - Postępowanie w chorobach infekcyjnych
-
- Wstępna – ok. 20 godzin
  - Kontynuowana

Edukacja terapeutyczna

- powinna zawsze obejmować chorego i jego opiekunów;
- metody i programy edukacyjne powinny być zróżnicowane i dostosowane do zmian zachodzących w rozwoju zdolności intelektualnych dziecka oraz zadań wychowawczych rodziców;
- przeprowadzenie edukacji diabetologicznej i jej kontynuacja jest obowiązkiem całego zespołu diabetologicznego;
- warsztaty, obozy dla dzieci, młodzieży i młodych dorosłych chorych na cukrzycę są korzystnym i skutecznym narzędziem edukacyjnym.

Zespół terapeutyczny dotyczący dzieci i młodzieży

Dziecko chore na cukrzycę w placówce oświatowej, wychowawczej

Współpraca diabetologicznego zespołu leczącego z personelem pedagogicznym oraz rodziną zapobiega stygmatyzacji chorych na cukrzycę:

- po rozpoznaniu cukrzycy należy przekazać personelowi pedagogicznemu pisemną informację o cukrzycy oraz sposobie udzielania pomocy w stanach zagrożenia życia i numery telefonów kontaktowych do rodziców, lekarza i pielęgniarki edukacyjnej;
- odpowiednie przygotowanie personelu pedagogicznego z zakresu samoopieki w cukrzycy jest konieczne dla zapewnienia bezpieczeństwa choremu;

Dziecko chore na cukrzycę w placówce oświatowej, wychowawczej

Zadania personelu pedagogicznego:

- wszechstronna pomoc mająca na celu szybki i bezpieczny powrót chorego do placówki oraz pełną integrację ze środowiskiem rówieśników;
- znajomość podstawowego zakresu samoopieki w cukrzycy;
- ściśła współpraca z diabetologicznym zespołem leczącym i opiekunami chorego;
- natychmiastowe udzielenie pierwszej pomocy diabetologicznej w stanach zagrożenia życia.

One są wśród nas

DZIECKO Z CUKRZYCĄ W SZKOLE I PRZEDSZKOLU

Informacje dla pedagogów i opiekunów

Daniel Witkowski
Joanna Pietrusińska
Alicja Szewczyk
Renata Wójcik

MINISTERSTWO
EDUKACJI
NARODOWEJ

Do zadań zespołu terapeutycznego należą:

- organizacja edukacji dotyczącej opieki nad dziećmi chorymi na cukrzycę w placówkach oświatowych,
- organizacja obozów/warsztatów edukacyjnych,
- przygotowywanie materiałów informacyjnych,

**W XXI w. chore na cukrzycę dzieci
powinny mieć szansę na **tak samo długie
i szczęśliwe życie jak ich zdrowi rówieśnicy !****

**Przyszłość chorych na cukrzycę dzieci
zależy od ich systematycznego i efektywnego
leczenia !!!**

„nie ma wakacji od cukrzycy”

Cele leczenia dzieci chorych na cukrzycę

- **Zapobieganie powikłaniom**
- **Dbanie o prawidłowy rozwój fizyczny i psychiczny chorych dzieci**
- **Zapewnienie pacjentom jakości życia jak najbardziej zbliżonej do jakości życia osób zdrowych**

Cele leczenia

Okotონnormogliкеmia

*gliкеmia najbardziej zbliżona
do fizjologicznej*

Cele leczenia

Okotoonormoglikemia

glikemia zalecana:

na czczo: 70 – 100 mg%

po posiłku: do 140

(u małych dzieci do 160 mg%)

Cele leczenia

Okoltonormoglikemia

wynik równowagi między czynnikami podwyższającymi (**dieta**) i obniżającymi (**insulina, wysiłek fizyczny**) stężenie glukozy we krwi

Leczenie cukrzycy typu 1

Insulinoterapia

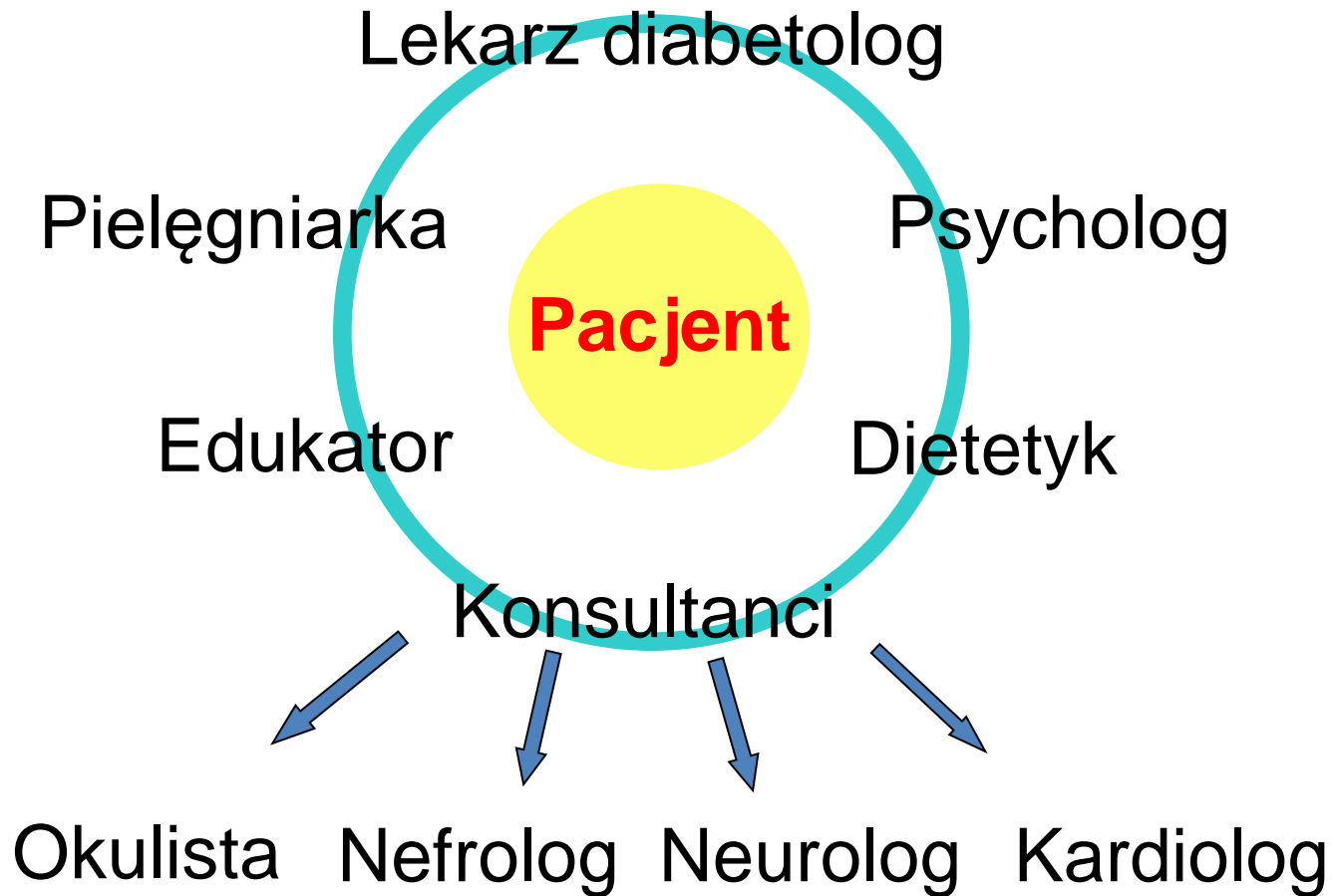

**Prawidłowy
model
odżywiania
System
WW i WBT**

**Regularny
wysiłek
fizyczny**

Zespół terapeutyczny

CUKRZYCA TYPU 1 - LECZENIE

INSULINOTERAPIA

SPRZĘT DO PODAWANIA INSULINY

WSTRZYKNIĘCIA PODSKÓRNE

- RAMIONA
- OKOLICA PODŁOPATKOWA
- BRZUCH
- POŚLADKI
- UDA

METODA INSULINOTERAPII

- ✓ ustalana indywidualnie dla każdego pacjenta**
- ✓ najprostsza, skuteczna, akceptowana przez pacjenta**

CUKRZYCA TYPU 1 - LECZENIE

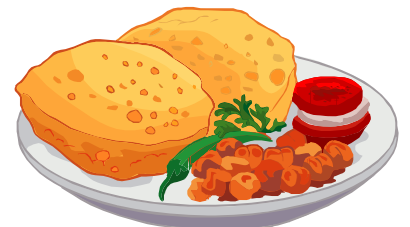
DIETA

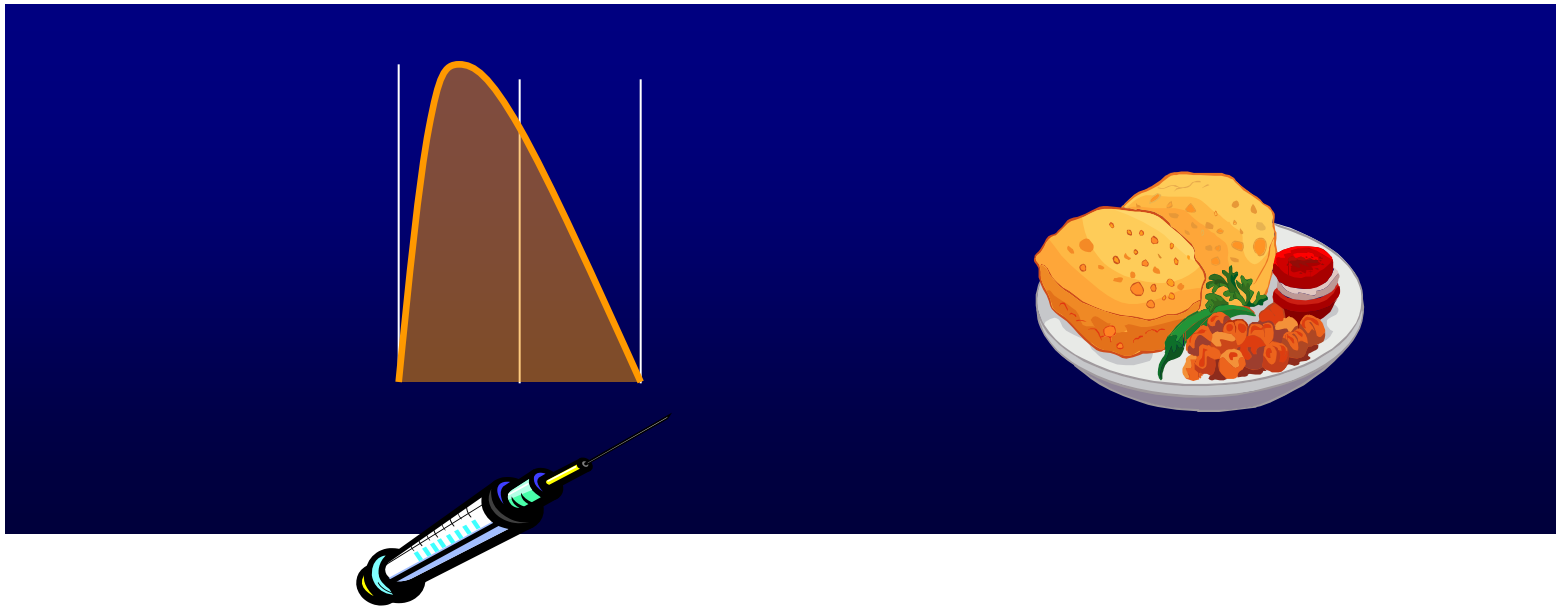
MODEL ŻYWIENIA

Racjonalna dieta

- **Dobowe zapotrzebowanie kaloryczne**
  - węglowodany   **50%**
  - białka   **20%**
  - tłuszcze   **30%**
- **Ograniczenia spożycia produktów zawierających cukry proste i tłuszcze pochodzenia zwierzęcego**
- **Produkty diabetyczne**

UTRZYMANIE OKOŁONORMOGLIKEMII WYMAGA ZACHOWANIA RÓWNOWAGI MIĘDZY DAWKĄ INSULINY I ILOŚCIĄ JEDZENIA

**KONIECZNE JEST NIE TYLKO DAWKOWANIE INSULINY,
ALE TEŻ DOKŁADNE SZACOWANIE ILOŚCI
WĘGLOWODANÓW, BIAŁEK I TŁUSZCZÓW
W POSIŁKACH**

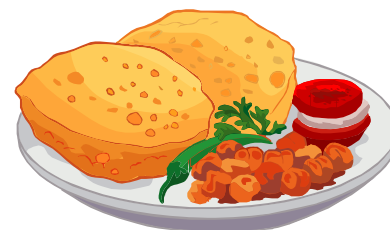
SYSTEM WYMIENNIKOWY

Wymiennik węglowodanowy (WW)

- Liczba gramów produktu spożywczego zawierająca 10 g węglowodanów wchłaniających

Wymiennik białkowo – tłuszczowy (WBT)

- Liczba gramów produktu spożywczego dostarczająca 100 kcal pochodzących z białka i tłuszczu

Tabele WW i WBT:

ilość produktu (g lub ml), która zawiera 10 g węglowodanów wchłanianych lub dostarcza 100 kcal pochodzących z białka i tłuszczu

Informacje na opakowaniach produktów spożywczych:

ilość (g) węglowodanów, białek i tłuszczu w 100 g lub 100 ml produktu

(10 g węglowodanów = 1 WW,

1 g białka = 4 kcal, 1 g tłuszczu = 9 kcal)

Przykład

Ile WW jest w 1 szklance (250 ml) soku jabłkowego ?

Informacja na opakowaniu:

w 100 ml soku: 12 g węglowodanów

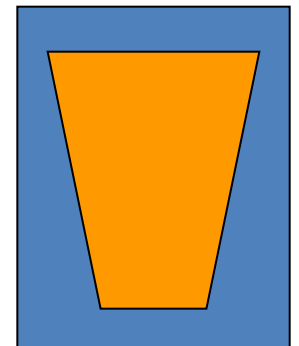
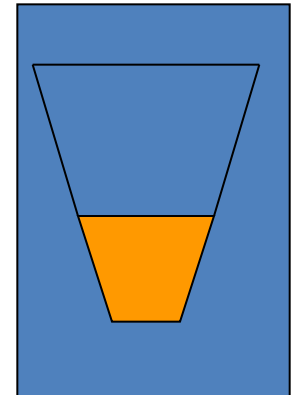
Obliczenie: (1WW = 10 g)

W 100 ml:

12 g węglowodanów / 10 g = **1,2 WW**

W 250 ml: $(250 \text{ ml} / 100 \text{ ml}) = 2,5$ porcji

$2,5 \times 1,2 \text{ WW} = \mathbf{3,0 \text{ WW}}$

CUKRZYCA TYPU 1 - LECZENIE

WYSIŁEK FIZYCZNY

WYSIŁEK FIZYCZNY

- **Powoduje obniżenie stężenia glukozy we krwi**
  - zwiększenie zużycia glukozy przez mięśnie szkieletowe
  - zwiększenie wrażliwości na insulinę
- **Poprawia kondycję, zmniejsza ryzyko nadwagi i chorób układu sercowo - naczyniowego**

WYSIŁEK FIZYCZNY

POSTĘPOWANIE

- zmniejszenie dawki insuliny aktywnej w porze wysiłku (jeśli wysiłek jest zaplanowany)
- pomiary glikemii przed, w trakcie i po wysiłku
- dodatkowa porcja węglowodanów przed, w trakcie i po wysiłku fizycznym

Pacjent musi być uprzedzony o czasie trwania i rodzaju zaplanowanego wysiłku fizycznego !!!

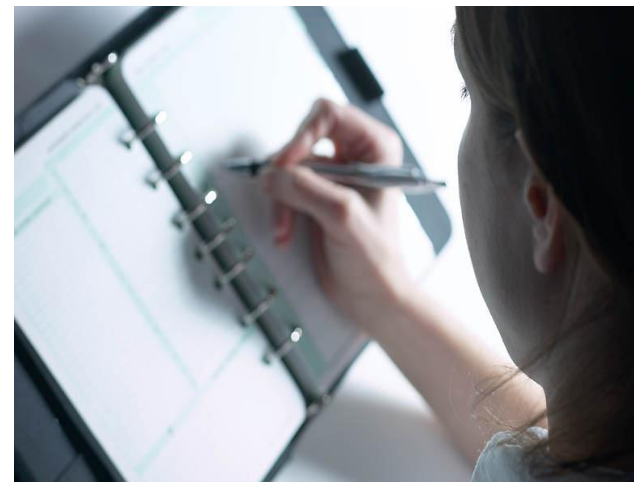
CUKRZYCA TYPU 1 - LECZENIE

SAMOKONTROLA

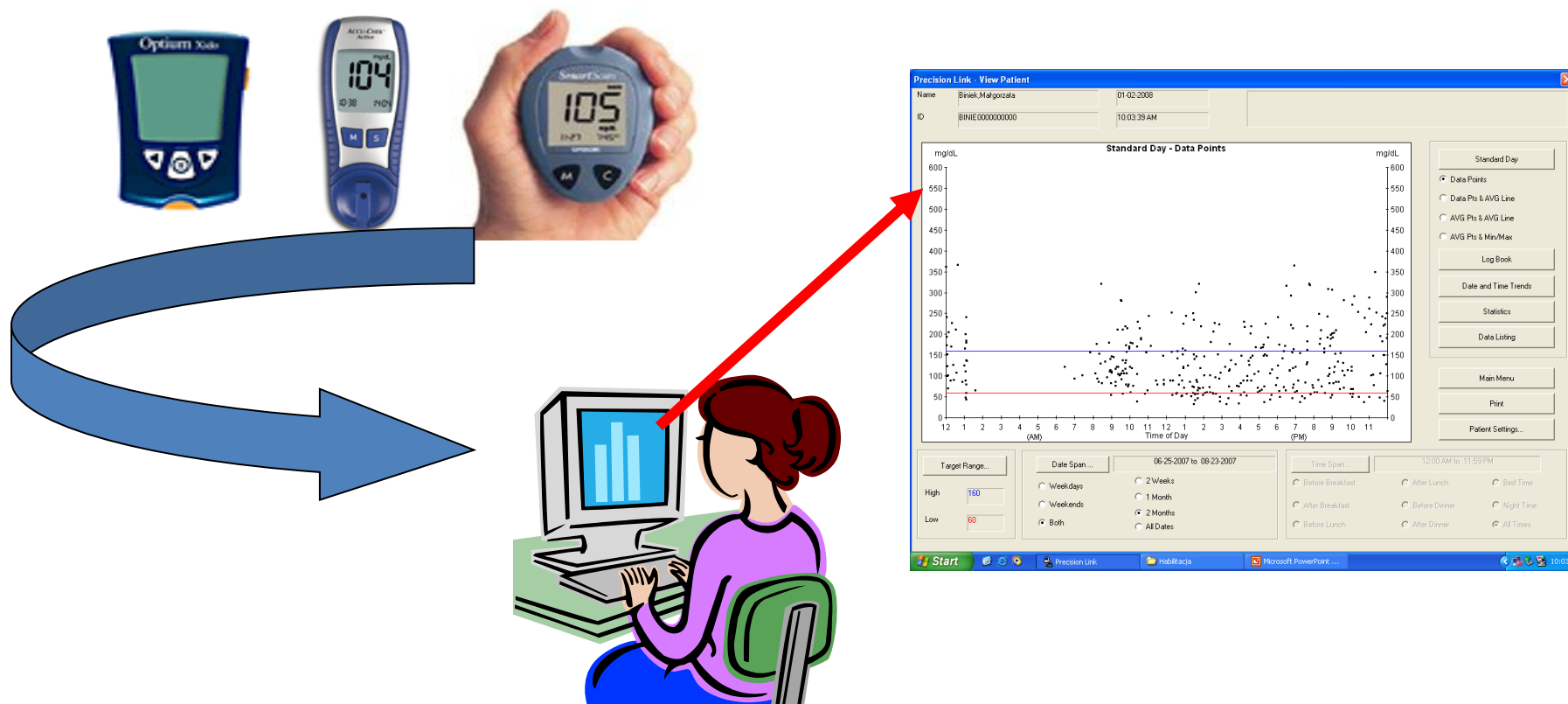

SAMOKONTROLA

- 1) Obserwowanie objawów i wykonywanie pomiarów stężenia glukozy we krwi
- 2) Analizowanie wyników
- 3) Weryfikowanie terapii

Kontrola poziomów glikemii przy użyciu glukometrów

Pomiary glikemii 4 – 12 razy dziennie

POMIARY GLIKEMII

Pomiary glikemii wykonywane przez pacjenta lub jego opiekunów przy użyciu glukometru:

- ***codziennie***

na czczo i przed głównymi posiłkami (min. 4 razy)

- ***co najmniej raz w tygodniu***

1 - 2 godziny po posiłku

- ***stosownie do potrzeb***

osłabienie, dodatkowa choroba,
wysiłek fizyczny

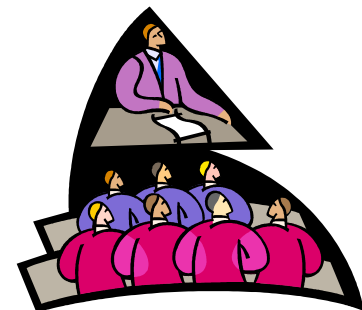
CUKRZYCA TYPU 1 - LECZENIE

EDUKACJA

Edukacja

Edukacja wstępna – rozpoznanie cukrzycy

Szkolenie rodziców/opiekunów i dziecka (zależnie od wieku)

5 – 6 dni roboczych, po 4 – 5 godzin dziennie

- **Szkolenia teoretyczne** – pielęgniarki-edukatorki, dietetyk

Przyczyny cukrzycy, samokontrola cukrzycy, działanie, rodzaje preparatów i dawkowanie insuliny, dieta – zapotrzebowanie kaloryczne, skład jakościowy, system wymienników pokarmowych i indeks glikemiczny, wysiłek fizyczny, zapobieganie ostrym powikłaniom, postępowanie w ostrych powikłaniach, postępowanie w chorobach infekcyjnych

- **Szkolenia praktyczne** – pielęgniarki-edukatorki, dietetyk

Pomiary glikemii, przygotowanie do podania i podawanie insuliny, obliczanie wymienników węglowodanowych i białkowo-tłuszczowych, podawanie Glucagonu

Edukacja

Edukacja kontynuowana – przez całe życie pacjenta

Szkolenie rodziców/opiekunów i dziecka (zależnie od wieku)

Szkolenia indywidualne, grupowe, wykłady

Prowadzone przez lekarzy, pielęgniarki-edukatorki, dietetyka

Wskazania:

- Zmiana stylu życia
- Zmiana metody insulinoterapii
- Niezadowalające wyniki terapii
- Przewlekłe choroby dodatkowe
- Przewlekłe powikłania cukrzycy

Ostre powikłania cukrzycy

- **Hipoglikemia = niedocukrzenie**
- **Hiperglikemia = przecukrzenie**

HIPOGLIKEMIA

Hipoglikemia

stan zmniejszonego
we krwi – poniżej 70 mg%

stężenia

glukozy

Przyczyny:

- zbyt **duża** dawka insuliny
- za **mały** posiłek
- **nie skompensowany** wysiłek fizyczny

Jest najczęstszym powikłaniem cukrzycy typu 1, występuje u **wszystkich chorych**, ciężka hipoglikemia **jest stanem bezpośredniego zagrożenia życia !**

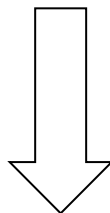
Hipoglikemia

Objawy rozwijają się bardzo szybko !

- **Hipoglikemia lekka**
(katecholowych)

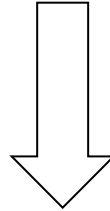
- bladość
- wzmożona potliwość
- drżenia kończyn
- głód
- niepokój, osłabienie

Hipoglikemia

Objawy rozwijają się bardzo szybko !

- **Hipoglikemia umiarkowana i ciężka** (objawy zbyt małej ilości glukozy w komórkach mózgu)
  - zaburzenia koncentracji uwagi
  - zmiana zachowania, utrudniony kontakt z otoczeniem
  - zaburzenia mowy, widzenia i równowagi
  - utrata przytomności (śpiączka)
  - drgawki

Hipoglikemia

Konieczne jest szybkie działanie !

Hipoglikemia lekka

- 1) zaniechanie wysiłku fizycznego
- 2) pomiar stężenia glukozy we krwi
- 3) spożycie 10 – 20 g węglowodanów szybko wchłaniających się (coca-cola, osłodzona herbata, cukier)
- 4) kontrola stężenia glukozy we krwi; przy braku poprawy stanu chorego lub poziomu glikemii – powtórne podanie szybko wchłaniających się węglowodanów

Hipoglikemia

Konieczne jest szybkie działanie !

Hipoglikemia ciężka

- 1) położenie dziecka w pozycji bezpiecznej
- 2) podanie Glucagonu ½ lub 1 amp. domięśniowo
- 3) wezwanie Pogotowia Ratunkowego
- 4) jeśli po podaniu **Glucagonu** dziecko odzyska świadomość i nie będzie miało problemów z połykaniem należy podać porcję szybko wchłaniających się węglowodanów (coca-cola, osłodzona herbata, cukier)

Hipoglikemia

Konieczne jest szybkie działanie !

Hipoglikemia

Powikłania

- ✓ urazy (złamania kości kończyn, złamania kręgow)
- ✓ zaburzenia neurologiczne (porażenie, padaczka)
- ✓ zgon

- ✓ zaburzenia czynności poznawczych
- ✓ uraz psychiczny
- ✓ gorsza samoocena

Hipoglikemia

Zapobieganie:

- skrupulatna samokontrola
- właściwa dawka insuliny
- właściwa pora i wielkość posiłku
- kompensowanie wysiłku fizycznego

Jest najczęstszym powikłaniem cukrzycy typu 1, występuje u **wszystkich chorych**, **ciężka hipoglikemia jest stanem bezpośredniego zagrożenia życia !**

HIPERGLIKEMIA

Hiperglikemia

nadmierne stężenie glukozy we krwi –
powyżej 160 (140) mg%

Przyczyny:

- za **mała** dawka insuliny
- za **duży** posiłek
- stres
- infekcja, uraz

Dotyczy **wszystkich** chorych na cukrzycę.

Hiperglikemia

Objawy rozwijają się stopniowo

- Zwiększone pragnienie
- Zwiększone oddawanie moczu
- Utrata masy ciała
- Bóle brzucha i wymioty
- Osłabienie

Hiperglikemia

Postępowanie zależy od stężenia glukozy we krwi

- 1) Zwiększenie planowej dawki insuliny lub podanie dodatkowej dawki insuliny krótko/szybko działającej (korekta)
- 2) Wydłużenie czasu między podaniem insuliny i posiłkiem
- 3) Zmniejszenie wielkości planowego posiłku
- 4) Wypicie dodatkowej ilości płynów (np. woda mineralna niegazowana)
- 5) Dodatkowy wysiłek fizyczny (niewielkie przecukrzenie) lub zaniechanie wysiłku fizycznego (hiperglikemia powyżej 250 mg%)
- 6) Sprawdzenie i ewentualnie wymiana sprzętu do podawania insuliny

HIPERGLIKEMIA

Powikłania

Cukrzycowa

kwasicca

ketonowa

(śpiączka ketonowa) –

najważniejsza przyczyna zgonów
z cukrzycą u dzieci

związanych

**Przyszłość chorych na cukrzycę dzieci
zależy od ich systematycznego i efektywnego
leczenia**

w każdym dniu, godzinie, minucie życia

... także podczas pobytu w przedszkolu i szkole

Problemy dotyczące opieki nad dzieckiem z cukrzycą w szkole

PRZEDSZKOLE
I SZKOŁA

- ✓ Problemy z przyjmowaniem dzieci chorych na cukrzycę do szkół i przedszkoli
- ✓ Brak pielęgniarek w wielu szkołach
- ✓ Nauczyciel nie może udzielić pomocy medycznej

PROBLEMY

Przepisy prawa:

- ✓ nakładają na nauczyciela zobowiązanie do szczególnej opieki nad uczniem
- ✓ nie określają zakresu dozwolonych lub koniecznych działań nauczyciela w opiece nad dzieckiem z cukrzycą

Niezbędne są zmiany w obowiązujących przepisach:

- Szczegółowe określenie zakresu wymaganych od nauczyciela działań w opiece nad dzieckiem z cukrzycą. Umożliwienie nauczycielowi wykonywania wybranych zabiegów medycznych.

Tymczasem już dziś ...

 Personel przedszkola / szkoły, do której trafia chore dziecko powinien być przeszkolony w podstawowym zakresie na temat cukrzycy typu 1.

One są wśród nas

DZIECKO Z CUKRZYCĄ W SZKOLE I PRZEDSZKOLU

Informacje dla pedagogów i opiekunów

**Daniel Witkowski
Joanna Pietrusińska
Alicja Szewczyk
Renata Wójcik**

MINISTERSTWO
EDUKACJI
NARODOWEJ

Tymczasem już dziś ...

 Dziecko z cukrzycą typu 1 musi mieć w szkole zapewnione odpowiednie warunki do wykonywania pomiarów glikemii, podawania insuliny i wymiany oprzyrządowania pompy insulinowej.

Tymczasem już dziś ...

- Należy zaakceptować konieczność wychodzenia dziecka do toalety, wykonania dodatkowego oznaczenia glikemii, zjedzenia dodatkowego posiłku podczas lekcji.
- Należy pamiętać o niekorzystnym wpływie zbyt wysokiej i zbyt niskiej glikemii na zachowanie dziecka i jego bieżące wyniki w nauce.

Tymczasem już dziś ...

 O zmianach w planie lekcji należy wcześniej poinformować dziecko i/lub jego opiekunów, bowiem mają one wpływ na sposób i wyniki leczenia cukrzycy

- Dziecko nie może być odsyłane do domu wcześniej niż to wynika z planu lekcji bez sprawdzenia, czy w domu jest ktoś kto się nim zaopiekuje.
- Przygotowanie dziecka do lekcji wychowania fizycznego zależy od rodzaju zaplanowanych zajęć – czasu trwania i intensywności wysiłku fizycznego.

Tymczasem już dziś ...

 Powinien zostać opracowany plan działania w alarmowych sytuacjach, precyzujący kto i co robi, gdy chore dziecko poczuje się źle lub będzie miało niedocukrzenie w szkole.

- Personel szkoły i koledzy (stosownie do wieku) chorego dziecka powinni znać objawy niedocukrzenia i umieć właściwie na nie zareagować (*np. nie wolno wysyłać samego dziecka do szkolnej pielęgniarki, gdy ma ono niedocukrzenie*)
- Wychowawca i dyrektor szkoły w sytuacji awaryjnej powinni niezwłocznie skontaktować się z rodzicami chorego dziecka i/lub jego diabetologiem.

Opieka nad dzieckiem z cukrzycą typu 1

- ✓ **Każde dziecko** może zachorować na cukrzycę.
- ✓ **Każdy rodzic** może stanąć wobec konieczności powierzenia opieki nad swoim dzieckiem innym osobom.
- ✓ **Każdy nauczyciel** może zostać opiekunem dziecka chorego na cukrzycę.

Szkoła przyjazna dziecku z cukrzycą

Szkoła, w której funkcjonuje **system opieki nad dzieckiem chorym na cukrzycę.**